

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

25 07 2023

м. Київ

№ 889

Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти «Плекання резиліентності в закладі освіти»

Відповідно до абзацу п'ятнадцятого пункту 10 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами), підпункту 47 пункту 4 та пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (із змінами),

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти «Плекання резиліентності в закладі освіти» (далі – Типова програма), що додається.
2. Директорату дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти (Єресько О.) забезпечити оприлюднення Типової програми на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.
3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки
України

25 07 2023 № 889

Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти «Плекання резилієнтності в закладі освіти»

Розробник: Український інститут когнітивно-поведінкової психотерапії.

Цільова група: педагогічні працівники закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти.

Форма підвищення кваліфікації: очна/очно-дистанційна/дистанційна.

Напрями: основи андрагогіки; використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку; розвиток комунікаційної, інклюзивної, управлінської, емоційно-етичної компетентностей.

Мета: підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти щодо покращення стійкості (резилієнтності) учасників освітнього процесу.

Основні завдання:

1. Ознайомлення із концепцією стійкості (резилієнтності) та механізмів її формування.
2. Вдосконалення практичних навиків щодо ідентифікації та активізації життєвих цінностей.
3. Покращення соціальних стосунків та комунікації в педагогічному, учнівському та дитячому колективах.
4. Ознайомлення із стратегіями менеджменту емоційного клімату та ефективного вирішення поширених поведінкових труднощів.
5. Плекання життєвої мудрості та навиків корисного мислення.
6. Навчання ефективних та корисних дій у відповідь на життєві виклики.
7. Ознайомлення з основами психологічного консультування техніками когнітивно-поведінкової терапії (КПТ) на основі моделі стресостійкості.
8. Розуміння поширених викликів в сфері психічного здоров'я учнів/вихованців та шляхів допомоги техніками КПТ низької інтенсивності.

Перелік компетентностей

Удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей, а саме:

Загальні компетентності:

- здатність реалізувати права, свободи та обов'язки людини і громадянина, усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- здатність працювати в команді;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків;
- здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову);
- здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту;
- здатність дотримуватися норм професійної етики.

Професійні компетентності: мовно-комунікативна, інформаційно-цифрова, пізнавальна, психологічна, емоційно-етична, перцептивно-гностична, експресивна, прогностична, організаційна, менеджерська, дидактична, інноваційна, рефлексивна, компетентність педагогічного партнерства, саморегуляція емоцій і поведінки, здатність до навчання впродовж життя.

Обсяг: 40 годин (1,5 кредит ЄКТС).

Очікувані результати навчання:

- розуміння основних механізмів розвитку стійкості педагогічного, учнівського та дитячого колективів;
- усвідомлення важливості підтримання стосунків у плеканні резилієнтності;
- вирішення поширених труднощів учасників освітнього процесу, пов'язаних з сучасними викликами в сфері психічного здоров'я, міжособовими конфліктами, поведінковими особливостями;
- визначення та керування емоційним кліматом в колективах закладів освіти, наповнювати діяльність ресурсними і психологічно корисними активностями;
- розвиток стресостійкості до педагогічних викликів;
- проведення профілактичної роботи емоційного та професійного вигорання педагогічних працівників;
- проведення психологічного консультування окремими техніками КПТ низької інтенсивності стосовно поширених труднощів;
- знаходження правильного рішення і реалізація його у складній педагогічній ситуації;
- планування власної діяльності та діяльності здобувачів освіти, як процесу розв'язку системи логічно взаємопов'язаних педагогічних завдань, що визначаються далекими, середніми та близькими перспективами;
- вміння аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання;

- розуміння закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
- вміння обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел;
- вміння пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання;
- вміння формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника;
- вміння складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей людини, забезпечувати ефективність власних дій;
- вміння складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги;
- вміння взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності;
- вміння виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості;
- відповідально ставитись до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку;
- розуміння та дотримання етичних принципів професійної діяльності;
- демонстрація соціально відповідальної та свідомої поведінки, слідування гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності;
- здійснення ефективних заходів щодо збереження психічного здоров'я(власного й оточення).

Зміст програми

Зміст програми реалізується у 3 модулях.

МОДУЛЬ 1. РЕЗИЛІЄНТНІ ПЕДАГОГІЧНІ ПРАЦІВНИКИ

Тема 1. Знайомство з поняттям стійкості (резилієнтності).

Важливість плекання резилієнтності в педагогічному колективі

Феномен резилієнтності - життєвої стійкості, його індивідуальне й соціальне значення.

П'ятикомпонентна модель життєвої стійкості.

Визначення власних «точок стійкості» та потреб у розвитку нових навичок.

Тема 2. Цінності як основа життєвої стійкості особистості: їх пізнання та стратегії активації

Цінності та їх значення для резилієнтності. Диференціація цінностей, цілей, бажань, здобутків.

Виявлення власних цінностей в різних сферах - пояснення та робота з

бланком в парах. Аналіз ступеня реалізації різних цінностей. Способи нагадування собі про цінності.

Тема 3. Ефективні дії, поведінка та звички – практична складова життєвої стійкості педагогічного працівника

Ефективні дії, роль звичок та моменту вибору, зв'язок з цінностями. Техніка визначення практичних кроків для реалізації цінностей в кожній із сфер життя.

Конструктивна орієнтація на розв'язання проблем та техніки їх вирішення.

Планування та SMART-цілі.

Тема 4. Плекання ефективного мислення в педагогічному колективі

Когнітивний принцип, різні види думок, когнітивні викривлення, рівні когніцій і вплив глибинних переконань та правил життя на резилієнтність.

Дистанціювання від некорисних думок. Тестування негативних автоматичних думок.

Усвідомленість та майндфулнес-підхід в роботі з негативними думками.

Тема 5. Ефективна регуляція енергії та емоцій у розвитку стійкості особистості педагогічного працівника

Емоції, їх природа і зв'язок з потребами, думками, тілом. Роль культивуації мужності і толерантності до дискомфорту.

Техніки регуляції і проживання емоцій.

Менеджмент емоційного та професійного вигорання та відновлення рівня життєвої енергії.

Розуміння та використання своїх ресурсів, робота над підтриманням позитивних емоційних станів. Роль співчуття і доброзичливого ставлення до себе, роль вдячності в розвитку психологічної стійкості.

Короткий огляд розповсюджених розладів емоційної сфери та наголошення на важливості вчасного звернення за допомогою.

Тема 5. Ефективна регуляція енергії та емоцій у розвитку стійкості особистості педагогічного працівника

Емоції, їх природа та зв'язок з потребами, думками, тілом. Роль культивуації мужності і толерантності до дискомфорту.

Техніки регуляції і проживання емоцій.

Менеджмент емоційного та професійного вигорання та відновлення рівня життєвої енергії.

Розуміння та використання своїх ресурсів, робота над підтриманням позитивних емоційних станів. Роль співчуття і доброзичливого ставлення до себе, роль вдячності в розвитку психологічної стійкості.

Короткий огляд розповсюджених розладів емоційної сфери та наголошення на важливості вчасного звернення за допомогою.

Тема 6. Колективна стійкість та здорові стосунки в педагогічному колективі

Психологічний клімат в педагогічному колективі. Значення здорових стосунків, спільних активностей та спілкування для резилієнтності.

Колективна резиліентність спільнот. Аналіз ресурсів, що дає спільнота, та власного внеску в розвиток спільноти.

Стосунки, яких ми прагнемо - що їх руйнує і що підтримує?

Здорова та проблемна взаємодія, алгоритм ефективної комунікації.

Практикум застосування алгоритму.

Тема 7. Інтеграція практик розвитку стійкості в контекст життя та професійної діяльності педагогічного працівника

Ідеї щоденних практик стійкості в житті педагогічного працівника. Календарний план плекання стійкості.

Практикум упорядкування «валізки» знань і технік.

МОДУЛЬ 2. РЕЗИЛІЄНТНЕ КЛАСИ/ГРУПИ

Тема 1. Мистецтво плекання стосунків в класі/групі

Представлення концепції стійкості, резиліентності. Розуміння стійкості в системі плекання стосунків в учнівському/дитячому колективі. Усвідомлення цінності стосунків, які важливо плекати в класі/групі. Характеристика вдалої взаємодії, стратегії та практики розвитку зрілих і доброзичливих стосунків у класі/групі.

Представлення важливості особистості педагогічного працівника у процесі плекання зрілих і доброзичливих стосунків у класі/групі. Практикування навиків самоспівчуття в особистісному розвитку педагогічного працівника.

Стратегії взаємодопомоги учням/вихованцям один одному в умовах пережиття поширених викликів при зіткненні з війною.

Тема 2. Цінності, що об'єднують клас/групу

Джерела пошуку та активації цінностей. Сила історій – педагогічний працівник - той, хто збирає історії.

Важливість здійснювати вибір на користь цінностям, творити життя згідно цінностей.

Планування кроків у реалізації цінностей.

Тема 3. Навчання класу/групи ефективних та корисних дій

Стратегії ефективного використання ресурсів у класі/групі. Планування корисних і ресурсних активностей в класі/групі. Розробка плану на втілення. Ознайомлення із корисністю щоденних майндфулнес технік (технік усвідомлення) і можливості практикування в класах/групах.

Розуміння моделі позитивного поведінкового керівництва на рівні класу/групи. Різновиди важелів впливу на поведінку учнів/вихованців в класі/групі. Стратегії розвитку бажаної поведінки учнів/вихованців в класі/групі. Усвідомлення ролі попередників у попередженні небажаної поведінки учнів/вихованців в класі/групі. Роль педагогічного працівника у системі поведінкового керівництва.

Навчання учнів/вихованців самостійного вирішення конфліктних ситуацій. Менеджмент конфліктних ситуацій між учнями/вихованцями. Стратегії прийняття обдуманих рішень для учнів/вихованців.

Тема 4. Навички емоційної регуляції в класі/групі

Важливість і стратегії розвитку емоційної компетентності. Стратегії усвідомлення емоцій та розвитку уміння справлятися з різними емоціями.

Тема 5. Плекання корисного мислення в учнів/вихованців

Стратегії шпекання життєвої мудрості в учнів/вихованців, корисного і життєдайного мислення в учнів/вихованців.

Навчання учнів/вихованців усвідомлювати вплив когніцій на свій емоційний стан та вибір поведінкових стратегій. Стратегії ідентифікації та тестування когніцій.

Тема 6. Поширені труднощі в сфері психічного здоров'я учнів/вихованців та шляхи допомоги в освітньому середовищі

Розуміння важливості психічного здоров'я учнів/вихованців та його поширених труднощів.

Модель супроводу учнів/вихованців з поширеними труднощами в сфері психічного здоров'я, що ефективно реалізується в освітньому середовищі.

Роль педагогічних працівників в системі допомоги учням/вихованцям з поширеними труднощами в сфері психічного здоров'я.

МОДУЛЬ 3. ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ТЕХНІКАМИ КПТ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ РЕЗИЛІЄНТНОСТІ

Тема 1. Вступна частина. Знайомство з проектом та циклом навчання дорослих

Огляд проекту. Мета, завдання та роль в системі інших модулів навчання проекту.

Представлення моделі навчання дорослих «Цикл Колбе».

Структура моделі. Особливості застосування.

Тема 2. Модель адаптації до змін

Представлення КПТ моделі коупінгу з викликами війни.

Вивчення основних складових моделі КПТ низької інтенсивності, як основи в психологічному консультуванні в школах методом КПТ.

Тема 3. Загальні принципи консультування в КПТ- низької інтенсивності

Відпрацювання навиків консультування.

Відпрацювання вмій до проведення обстеження, складання міні формулювання, визначення цілей та побудова індивідуального плану допомоги.

Тема 4. Навчання основних когнітивних технік

Представлення когнітивного принципу.

Різні види думок та викривлень.

Когнітивні техніки. Техніки дистанціювання, виявлення когнітивних викривлень, розвитку нових перспектив.

Інтеграція технік у психологічному консультуванні практичного психолога.

Тема 5. Навчання основних поведінкових технік

Поведінковий принцип.

Огляд поведінкового принципу у структурі моделі стійкості.

Особливості застосування у практиці практичного психолога.

Тема 6. Навчання додаткових технік роботи з специфічними проблемами

Вивчення природи емоцій, зв'язку з думками, поведінкою та тілом.

Майндфулнес (техніка усвідомлення) як основа регуляції емоцій.

Навчання техніки експозиції, поведінкової активації, техніки «Світлофор».

**Тема 7. Основні виклики з психічним здоров'ям дітей та підлітків.
Навчання відповідних технік роботи**

Особливості виявлення основних психічних розладів здоров'я дітей та підлітків.

Огляд основних розладів психіки у дітей та підлітків.

РДУГ, тривожні розлади, депресія, ПТСР.

Тема 8. Навчання технік у роботі над стосунками

Значення здорових стосунків у формуванні особистості.

Представлення технік, спрямованих на покращення соціальних навичок і зміцнення міжособистісних стосунків та навиків розв'язання конфліктів.

Тема 9. Модель залучення батьків у консультування

Вивчення біопсихосоціальної моделі психічного здоров'я.

Консультування батьків з поширеними викликами в сфері психічного здоров'я дітей і підлітків(РДУГ, тривожні розлади, депресія, ПТСР).

Тема 10. Модель мережевої співпраці та перенаправлення до інших фахівців

Огляд стандартів допомоги.

Характеристика етапів супроводу, алгоритми перенаправлення.

Консультування психологів у застосуванні отриманих практичних навичок та знань.

Упорядкування знань і технік у загальній КПТ-моделі розвитку проблеми.

Особливості застосування технік КПТ низької інтенсивності відповідно до поширених труднощів в сфері психічного здоров'я.

Зворотній зв'язок як важливий елемент у навчанні та консультуванні практичних психологів.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

№ п/п	Назви модулів та тем	Кількість годин		
		Лекційно-практичні заняття	Самостійна робота	Усього
МОДУЛЬ 1. ПЕДАГОГІЧНІ ПРАЦІВНИКИ				
1	Знайомство з поняттям стійкості (резиліентності). Важливість плекання резиліентності в педагогічному колективі	1		
2	Цінності як основа життєвої стійкості особистості: їх пізнання та стратегії активації	1		

3	Ефективні дії, поведінка та звички – практична складова стійкості педагогічного працівника	1,5		
4	Плекання ефективного мислення в педагогічному колективі	1,5		
5	Ефективна регуляція енергії та емоцій у розвитку стійкості особистості	1,5		
6	Колективна стійкість та здорові стосунки в педагогічному колективі	1,5		
7	Інтеграція практик розвитку стійкості в контекст життя та професійної діяльності педагогічного працівника	2		
	Всього	10		
МОДУЛЬ 2. РЕЗИЛІЄНТНІ КЛАСИ/ГРУПИ				
1	Мистецтво плекання стосунків у класі/групі	1		
2	Цінності, які об'єднують клас/групу	1,5		
3	Навчання класу/групи ефективних та корисних дій	1,5		
4	Навички емоційної регуляції в класі/групі	2		
5	Плекання корисного мислення в учнів/вихованців	3		
6	Поширені труднощі в сфері психічного здоров'я учнів/вихованців і шляхи допомоги	1		

	Всього	10		
МОДУЛЬ 3. ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ТЕХНІКАМИ КПТ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ РЕЗИЛІЄНТНОСТІ				
1	Вступна частина. Знайомство з проектом та циклом навчання дорослих	1		
2	Модель адаптації до змін	1		
3	Загальні принципи консультування в КПТ-низької інтенсивності	2		
4	Навчання основних когнітивних технік	2,5		
5	Навчання основних поведінкових технік	2,5		
6	Навчання додаткових технік роботи з специфічними проблемами	3		
7	Основні виклики з психічним здоров'ям дітей та підлітків. Навчання відповідних технік роботи	4		
8	Навчання технік у роботі над стосунками	2		
9	Модель залучення батьків у консультування	1		
10	Модель мережевої співпраці та перенаправлення до інших фахівців	1		
	Всього	20		
	Всього	40		

Розподіл годин за видами діяльності має орієнтовний характер; послідовність і кількість годин на вивчення окремих тем може змінюватися у межах часу, передбаченого Програмою, з урахуванням потреб педагогічних працівників, особливостей регіону тощо.

Вибір форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання здійснює суб'єкт підвищення кваліфікації для досягнення результатів навчання, визначених Програмою.

Система та критерії оцінювання результатів навчання визначаються суб'єктом підвищення кваліфікації.

Основна література

1. Егер Е. Вибір. Прийняти можливе. - Київ : Книголав, 2020. - 400 с.
2. Коен Дж., Маннаріно А., Дебліджер Е. Психотерапія з дітьми та підлітками, які пережили травму та втрату. - Львів : Свічадо, 2016. - 264 с.
3. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах / Богданов С. О. та ін.; за ред. В. М. Чернобровкіна, В. Г. Панок. — Київ : Пульсари, 2017. —208 с. URL: <https://cutt.ly/QVEItD4>
4. Сендберг Ш., Грант А. План Б. Як протистояти біді, стати витривалим і віднайти радість. КМ-Букс, 2018. - 280 с.
5. Титаренко Т. М. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека / Т. М. Титаренко, Т. О.Ларіна. — Київ : Марич, 2009. — 74 с. URL: http://lib.iitta.gov.ua/9065/1/Zhiznestoykost_lichnosti.pdf
6. Флесснер К., П'ячентіні Дж. Клінічний посібник із психічних розладів у дітей та підлітків. Львів: Галицька видавнича спілка, 2021. - 750 с.
7. Франкл В. Людина у пошуку справжнього сенсу. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2020. - 160 с.
8. Doll B., Brehm K., Zucker S. Resilient classrooms. Creating healthy environments for learning. The Guilford Press, 2014. - 194 p.
9. Fuggle P., Dunsmuir S., Curry V. CBT with children, young people and families. Los Angeles, London: SAGE, 2013. - 313 p.
10. Ginsdurg K., Jablow M. Building resilience in children and teens. Giving kids roots and wings. American Academy of Pediatrics, 2015. - 357 p.
11. Hughes R., Kinder A., Cooper C. The wellbeing Workout. How to manage stress and develop resilience. Springer International Publishing, 2019. - 336 p.
12. Neenan M. Developing resilience. A cognitive-behavioural approach. Routledge, 2018. - 201 p.
13. Stallard P. Think good - Feel Good. A Cognitive Behaviour Therapy Workbook for Children and Young People. Wiley-Blackwell, 2002. - 190 p.
14. Southwick, S. M., Bonanno, G. A., Masten, A. S., Panter-Brick, C. & Yehuda, (2014). Resilience definitions, theory, and challenges: Interdisciplinary perspectives. European Journal of Psychotraumatology, 5(1), 10.3402.

Додаткова література

1. Войтович Г. В. Гендерні особливості резилієнтності особистості / Г. В. Войтович // Актуальні проблеми психології. 2019. – № 10. – Том 8. – С. 343–352.

<http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v8/i10/31.pdf>

2. Грішин Е. О. Резилієнтність особистості: сутність феномену, психодіагностика та засоби розвитку / Е. О. Грішин // Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія. — 2021. — № 64. — С. 62-81. DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2021.64.04>

3. Кіреева З. О. Психометричний аналіз адаптованої версії шкали резильєнтності (CD-RISC-10) / З. О. Кіреева, О. С. Односталко, Б. В. Бірон // Габітус. — 2020. — Вип. 14. — С.110-116. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2020/14-2020/19.pdf>

4. Кузікова С. Б. Теоретико-емпіричний аналіз проблеми резильєнтності та стресостійкості в педагогічній діяльності / С. Б. Кузікова, Т. І. Щербак // Психологічний журнал. — 2022. — № 8. — С. 39-46. DOI: <https://doi.org/10.31499/2617-2100.8.2022.258313>

5. Лазос Г. П. Теоретико-методологічна модель резильєнтності як основа побудови психотехнології її розвитку / Г. П. Лазос // Організаційна психологія. Економічна психологія.—№2-3 (17).—2019.— С. 77-89. <https://doi.org/10.31108/2.2019.3.17.9> <http://www.orgpsy-journal.in.ua/index.php/oper/article/view/39/22>

6. Лазос Г. П. Резильєнтність: концептуалізація понять, огляд сучасних досліджень / Г. П. Лазос // Актуальні проблеми психології. Том 3.: Консультативна психологія і психотерапія. — Вип. 14. — Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; Вінниця, ФОП Рогольська І. О., 2018.—С. 26— 64. URL: https://lib.iitta.gov.ua/716873/1/Lazos_APP_V3N14_2018.pdf

7. Прокоф'єва Л. Аналіз феномену «резилієнтність»: вивчення та перспективи / Л. Прокоф'єва // Сучасна психологія: проблеми та перспективи. Збірник наукових праць. — Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2021. — С. 122-127. URL: <https://cutt.ly/CVEIRid>

8. Сичинська М. Теоретичні аспекти впливу батьківсько-дитячих взаємин на формування резильєнтності підлітка / М. Сичинська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. — 2022. — Випуск 18 (63). — С. 64-75. URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/37898>

9. Терещенко А. Вікові особливості життєстійкості та оптимізму особистості/А. Терещенко // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – 2015. – №1 (36). – С. 373-379. URL:

<http://tppjournal.com.ua/contents/n1y2k15folder/n1y2k15a48.html>

10. Черкасова А. А. Роль резильєнтності в діяльності психолога / А. А. Черкасова // Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах трансформації освіти: Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (21 травня 2021 р., м. Київ). – Київ : ДЗВО «УМО», 2021. – С. 291-295. URL: <https://cutt.ly/HVpQ3bL>

11. Чернобровкіна В. А. Феномен резилієнс у контексті соціоекологічного підходу і дискурсу / В. А. Чернобровкіна, В. М. Чернобровкін // Психологія та психосоціальні інтервенції. – 2020. – Том 3. – С. 59-66. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/19675?show=full>

12. Ющенко І. М. Резилієнтність дитини в парадигмі ресурсного підходу / І. М. Ющенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Психологічні науки. – 2015. – Вип. 128. С. 302-306. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPH_2015_128_69

Електронні ресурси

1. Академія резилієнтності. URL: <https://resilience.k-s.org.ua/>

2. Інформаційні ресурси по темі психологічної допомоги в часі війни. URL: <https://k-s.org.ua/coping-war/>

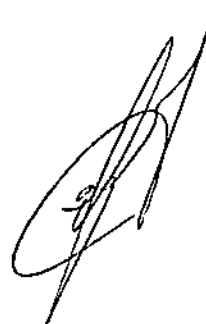
3. Програма “7 П” задля психічного здоров’я дітей та молоді. URL: <https://k-s.org.ua/7p/>

4. Романчук О. Витривалість у резилієнтності. Як берегти і плекати психологічну стійкість в умовах тривалої війни. URL: <https://i-cbt.org.ua/resilience-endurance/>

5. Романчук О. Психологічна стійкість в умовах війни: індивідуальний та національний вимір. URL: https://i-cbt.org.ua/resilience_ukraine/

6. Романчук О. Психологічна стійкість подібна до м’язів: тренуєш їх правильно - вони ростуть. URL: <https://theukrainians.org/oleh-romanchuk/>

**Генеральний директор
директорату дошкільної, шкільної,
позашкільної та інклюзивної освіти**

Олег ЄРЕСЬКО